

اسد اللہ

۱۴۹۹۷

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده مدیریت و حسابداری

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته حسابداری

عنوان پایان نامه:

ضرورت افشاء اطلاعات حسابداری اجتماعی در ایران:

شواهدی از حسابداران خبره

استاد راهنما

دکتر علی اکبر اربابیان

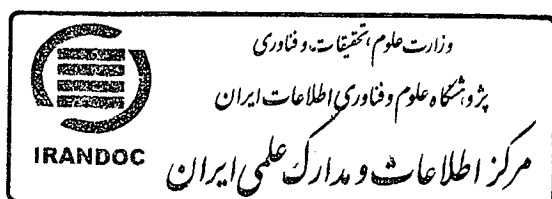
استاد مشاور

دکتر محمود شیرازی

نگارش

مهسا ملکی انارکی

مرداد ماه ۱۳۸۹

۱۳۸۹/۱۰/۱۹

۱۴۹۰۹۷

تقدیم به:

معلم عشقم، مادر مهربانم

که با شمع وجودش، محبت و مهربانی را به من آموخت

اولین آموزگار زندگیم، پدر عزیزم

که با گذشتها و فداکاریهایش، خوب زندگی کردن را به من آموخت

و

خواهر و برادران عزیزم که بدون پشتیبانی آنها انجام این کار میسر

نبود

تشکر و قدردانی

در ابتدا، پس از شکرگزاری به درگاه حضرت حق، که به من توفیق حضور در عرصه علم و تحقیق را عنایت کرده است، بر خود لازم می دانم که از زحمات استاد بزرگوار، جناب آقای دکتر علی اکبر اربابیان، که زحمت راهنمایی بنده را در انجام این تحقیق بر عهده داشتند و با راهنمایی های بجا و مفید خود من را در انجام این تحقیق یاری نمودند و همچنین استاد ارجمندم جناب آقای دکتر محمود شیرازی که زحمت مشاوره اینجانب را در انجام این کار بر عهده داشتند صمیمانه تشکر و قدردانی نموده و توفیق روزافزون آنها را در راه توسعه علم و دانش از خداوند متعال خواستارم.

همچنین از زحمات اساتید ارجمند، آقایان دکتر عرب مازار یزدی و دکتر باغومیان که مسئولیت داوری این پایان نامه را بر عهده داشتند و جناب آقای دکتر محمد حسن اردبیلی که از کمک های ایشان در انجام این کار پژوهشی بهره گرفته شد، کمال تشکر و قدردانی را نمایم.

در انجام و به پایان رساندن این تحقیق نیز دوستانی بودند که بدون یاری و کمک آنها به پایان رساندن این کار میسر نبود لذا در اینجا جا دارد که از یاری و زحمات تمام دوستان و همکاران خود از جمله آقای احسان احتشامی و خانم ها معصومه چهارده چریکی، مرجان رضانی، مریم مسچی و رقیه اجاقی صمیمانه سپاسگزاری کنم.

نام خانوادگی: ملکی انارکی

نام: مهسا

دانشکده: مدیریت و حسابداری

رشته تحصیلی و گرایش: حسابداری

نام استاد راهنما: جناب آقای دکتر علی اکبر اربابیان

تاریخ فراغت از تحصیل: مرداد ۸۹

عنوان پایان نامه: ضرورت افشاء اطلاعات حسابداری اجتماعی: شواهدی از حسابداران خبره

چکیده

در حالی که مبادلات اقتصادی تمرکز اصلی حسابداری هستند، توجه رو به افزون جامعه به اهداف اجتماعی در هر دو بخش دولتی و خصوصی ایجاد شده است.

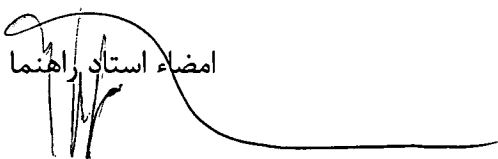
مسئولیت اجتماعی سازمان فراتر رفتن از چارچوب حداقل الزامات قانونی است و تأثیر اجتماعی یک سازمان بر جامعه را چه داخلی و چه خارجی مد نظر قرار می دهد. در این پژوهش سعی شده است تا ضرورت افشای این اطلاعات اجتماعی از نظر اعضای انجمن حسابداران خبره ایران مورد بررسی قرار گیرد.

تحقیق حاضر، تحقیقی توصیفی - پیمایشی است که جهت جمع آوری اطلاعات مورد نیاز تحقیق از پرسشنامه استفاده شده و با استفاده از روش نمونه گیری در اعضای انجمن حسابداران خبره ایران، اطلاعات مورد نیاز گردآوری شده است.

نتایج حاصل از تحقیق نشان داد که به طور کلی افشای اطلاعات حسابداری اجتماعی از نظر اعضای انجمن حسابداران خبره ایران بسیار ضرورت دارد و میزان آن ۹۲٪ است و اینکه جامعه این تحقیق بر افشای اطلاعات منافع اجتماعی نسبت به هزینه های اجتماعی تأکید بیشتری دارند.

واژه های کلیدی: مسئولیت اجتماعی شرکت ها، حسابداری اجتماعی، منافع اجتماعی، هزینه های اجتماعی، انجمن حسابداران خبره

امضاء استاد راهنما

فصل اول: کلیات تحقیق

۲	(۱-۱) مقدمه
۴	(۲-۱) بیان مسأله
۵	(۳-۱) اهمیت و ضرورت تحقیق
۶	(۴-۱) اهداف تحقیق
۷	(۵-۱) پرسش تحقیق
۸	(۶-۱) تعریف مفاهیم و واژگان تخصصی
۸	(۱-۶-۱) حسابداری اجتماعی
۸	(۲-۶-۱) ذینفعان
۹	(۳-۶-۱) معاملات اجتماعی
۹	(۴-۶-۱) ارکان اجتماعی
۹	(۷-۱) متغیرهای تحقیق
۱۰	(۸-۱) جامعه و نمونه تحقیق
۱۰	(۹-۱) روش شناسی تحقیق
۱۱	(۱۰-۱) سؤالات تحقیق

فصل دوم: ادبیات تحقیق

۱۳	(۱-۲) مقدمه
۱۵	(۲-۲) تاریخچه تکامل حسابداری اجتماعی
۱۶	(۳-۲) اهداف و مفروضات اساسی حسابداری اجتماعی
۲۰	(۴-۲) گزارشگری اجتماعی
۲۱	(۵-۲) بررسی نحوه اجرای حسابداری اجتماعی
۲۳	(۶-۲) ایرادهای حسابداری متداول و ضرورت وجود حسابداری اجتماعی

۲۴	۷-۲) اطلاعات اجتماعی چگونه باید گزارش شود
۲۵	۱-۷-۲) گزارشگری اجتماعی غیر مالی
۲۶	۱-۱-۷-۲) گزارشگری توصیفی
۲۶	۲-۱-۷-۲) شاخص های اجتماعی
۲۸	۲-۷-۲) گزارشگری اجتماعی مالی
۲۹	۸-۲) نظریاتی در خصوص حسابداری اجتماعی
۲۹	۱-۸-۲) نظریاتی در مورد مفهوم مسئولیت های اجتماعی شرکت ها
۳۱	۲-۸-۲) نقش دولت در مورد مسئولیت اجتماعی شرکت ها
۳۲	۳-۸-۲) نقش حسابداری در مسئولیت اجتماعی شرکت ها
۳۳	۹-۲) عوامل محیطی تأثیر گذار بر مسئولیت اجتماعی
۳۳	۱-۹-۲) محیط زیست
۳۴	۲-۹-۲) قواعد اخلاق
۳۴	۳-۹-۲) منافع عمومی
۳۵	۴-۲-۹) حقوق بشر
۳۵	۵-۲-۹) بازار
۳۶	۶-۹-۲) نگرش و ارزش ها
۳۶	۷-۹-۲) نیروی کار
۳۷	۱۰-۲) علل و انگیزه های افشای اطلاعات اجتماعی
۳۸	۱-۱۰-۲) تئوری اقتصاد سیاسی
۳۸	۲-۱۰-۲) تئوری مشروعیت
۳۹	۳-۱۰-۲) تئوری گروه های ذی نفع
۴۰	۱۱-۲) افشاء اختیاری در مقابل اجباری مسئولیت های اجتماعی

۴۳	۱۲-۲) مشکلاتی رودرروی ارزیابی و اندازه گیری اطلاعات اجتماعی
۴۵	۱۳-۲) استاندارد اخلاقی
۴۷	۱۴-۲) گزارشگری اجتماعی در ایران
۴۸	۱۵-۲) سوابق تحقیقات انجام شده
۴۸	۱-۱۵-۲) تحقیقات انجام شده در خارج از کشور
۵۴	۲-۱۵-۲) تحقیقات انجام شده در داخل کشور
۵۹	۱۶-۲) نتیجه گیری
	فصل سوم: روش تحقیق
۶۳	۱-۳) مقدمه
۶۴	۲-۳) جامعه و نمونه
۶۴	۱-۲-۳) جامعه
۶۵	۱-۱-۲-۳) جامعه آماری
۶۶	۲-۲-۳) نمونه
۶۷	۳-۳) روش نمونه گیری
۶۸	۴-۳) روش شناسی تحقیق
۷۰	۵-۳) روشهای آماری انجام شده روی پرسشنامه
۷۱	۱-۵-۳) آمار توصیفی
۷۱	۲-۵-۳) آمار استنباطی
۷۱	۶-۳) روایی تحقیق
۷۲	۷-۳) آزمون پایایی
۷۳	۱-۷-۲) آزمون آلفای کرونباخ برای پایایی پرسشنامه
۷۴	۱-۱-۷-۳) آزمون آلفای کرونباخ برای پایایی سوالات مربوط به منافع اجتماعی

۷۴	آزمون آلفای کرونباخ برای پایایی سوالات مربوط به هزینه های اجتماعی (۲-۱-۷-۳)
	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها
۷۶	۱-۴ مقدمه
۷۷	۲-۴ جدول فراوانی و نمودار دایره ای اطلاعات عمومی پاسخ دهندگان به پرسشنامه
۸۲	۳-۴ جدول فراوانی و نمودار میله ای سوالات اختصاصی تحقیق
۱۱۲	۴-۴ آزمون نرمال بودن (کولموگروف اسمیرنوف) برای متغیرها
۱۱۴	۵-۴ بررسی ضرورت افشاء اطلاعات حسابداری اجتماعی از نظر حسابداران خبره ایران
۱۱۷	۶-۴ آزمون تی زوجی برای مقایسه میانگین منافع اجتماعی و هزینه های اجتماعی
۱۱۸	۷-۴ ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین منافع اجتماعی و هزینه های اجتماعی
۱۲۰	۸-۴ رتبه بندی سوالات مربوط به اطلاعات حسابداری اجتماعی بر اساس میانگین در نمونه ۲۲۳ نفری
۱۲۲	۹-۴ آزمون دوجمله ای برای بررسی میزان ضرورت افشای اطلاعات حسابداری اجتماعی از نظر حسابداران خبره ایران
	فصل پنجم: خلاصه، نتیجه گیری و پیشنهادات
۱۲۵	۱-۵ مقدمه
۱۲۶	۲-۵ محدودیت های تحقیق
۱۲۶	۳-۵ نتیجه گیری
۱۳۱	۴-۵ پیشنهادات برای استفاده کنندگان از تحقیق
۱۳۲	۵-۵ پیشنهاداتی برای تحقیقات آتی
	منابع
۱۳۴	منابع فارسی
۱۳۶	منابع انگلیسی
	ضمائم
۱۴۰	نمونه پرسشنامه

۳۷	(۱-۲) فعالیت شرکت و نتایج آن روی کارکنان
۶۱	(۲-۲) خلاصه تحقیقات انجام شده
۷۳	(۱-۳) آزمون آلفای کرونباخ برای پایایی پرسشنامه
۷۴	(۲-۳) آزمون آلفای کرونباخ برای پایایی سوالات مربوط به منافع اجتماعی
۷۴	(۳-۳) آزمون آلفای کرونباخ برای پایایی سوالات مربوط به هزینه های اجتماعی
۷۷	(۱-۴) جدول فراوانی برای جنسیت پاسخ دهندگان به پرسشنامه
۷۸	(۲-۴) جدول فراوانی برای وضعیت تأهل پاسخ دهندگان به پرسشنامه
۷۹	(۳-۴) جدول فراوانی برای تحصیلات پاسخ دهندگان به پرسشنامه
۸۰	(۴-۴) جدول فراوانی برای سابقه کار پاسخ دهندگان به پرسشنامه
۸۱	(۵-۴) جدول فراوانی برای سن پاسخ دهندگان به پرسشنامه
۸۲	(۶-۴) جدول فراوانی برای سوال ۱
۸۳	(۷-۴) جدول فراوانی برای سوال ۲
۸۴	(۸-۴) جدول فراوانی برای سوال ۳
۸۵	(۹-۴) جدول فراوانی برای سوال ۴
۸۶	(۱۰-۴) جدول فراوانی برای سوال ۵
۸۷	(۱۱-۴) جدول فراوانی برای سوال ۶
۸۸	(۱۲-۴) جدول فراوانی برای سوال ۷
۸۹	(۱۳-۴) جدول فراوانی برای سوال ۸
۹۰	(۱۴-۴) جدول فراوانی برای سوال ۹
۹۱	(۱۵-۴) جدول فراوانی برای سوال ۱۰
۹۲	(۱۶-۴) جدول فراوانی برای سوال ۱۱
۹۳	(۱۷-۴) جدول فراوانی برای سوال ۱۲
۹۴	(۱۸-۴) جدول فراوانی برای سوال ۱۳
۹۵	(۱۹-۴) جدول فراوانی برای سوال ۱۴
۹۶	(۲۰-۴) جدول فراوانی برای سوال ۱۵
۹۷	(۲۱-۴) جدول فراوانی برای سوال ۱۶
۹۸	(۲۲-۴) جدول فراوانی برای سوال ۱۷
۹۹	(۲۳-۴) جدول فراوانی برای سوال ۱۸
۱۰۰	(۲۴-۴) جدول فراوانی برای سوال ۱۹

۱۰۱	جدول فراوانی برای سوال ۲۰ (۲۵-۴)
۱۰۲	جدول فراوانی برای سوال ۲۱ (۲۶-۴)
۱۰۳	جدول فراوانی برای سوال ۲۲ (۲۷-۴)
۱۰۴	جدول فراوانی برای سوال ۲۳ (۲۸-۴)
۱۰۵	جدول فراوانی برای سوال ۲۴ (۲۹-۴)
۱۰۶	جدول فراوانی برای سوال ۲۵ (۳۰-۴)
۱۰۷	جدول فراوانی برای سوال ۲۶ (۳۱-۴)
۱۰۸	جدول فراوانی برای سوال ۲۷ (۳۲-۴)
۱۰۹	جدول فراوانی برای سوال ۲۸ (۳۳-۴)
۱۱۰	جدول فراوانی برای سوال ۲۹ (۳۴-۴)
۱۱۱	جدول فراوانی برای سوال ۳۰ (۳۵-۴)
۱۱۲	آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای متغیر ارائه اطلاعات حسابداری منافع اجتماعی (۳۶-۴)
۱۱۳	آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای متغیر ارائه اطلاعات حسابداری هزینه های اجتماعی (۳۷-۴)
۱۱۳	آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای متغیر ارائه اطلاعات حسابداری اجتماعی (۳۸-۴)
۱۱۵	آزمون تی تک نمونه ای برای متغیر ارائه اطلاعات حسابداری منافع اجتماعی (۳۹-۴)
۱۱۶	آزمون تی تک نمونه ای برای متغیر ارائه اطلاعات حسابداری هزینه های اجتماعی (۴۰-۴)
۱۱۷	آزمون تی تک نمونه ای برای متغیر ارائه اطلاعات حسابداری اجتماعی (۴۱-۴)
۱۱۸	آزمون تی زوجی برای مقایسه میانگین منافع اجتماعی و هزینه های اجتماعی (۴۲-۴)
۱۱۹	ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین منافع اجتماعی و هزینه های اجتماعی (۴۳-۴)
۱۲۰	رتبه بندی سؤالات مربوط به اطلاعات حسابداری منافع اجتماعی بر اساس میانگین (۴۴-۴)
۱۲۱	رتبه بندی سؤالات مربوط به اطلاعات حسابداری هزینه های اجتماعی بر اساس میانگین (۴۵-۴)
۱۲۲	آزمون دوجمله ای برای بررسی میزان ضرورت افشای اطلاعات حسابداری منافع اجتماعی (۴۶-۴)
۱۲۲	آزمون دوجمله ای برای بررسی میزان ضرورت افشای اطلاعات حسابداری هزینه های اجتماعی (۴۷-۴)
۱۲۳	آزمون دوجمله ای برای بررسی میزان ضرورت افشای اطلاعات حسابداری اجتماعی (۴۸-۴)

۷۷	۱-۴) نمودار دایره ای اطلاعات عمومی پاسخ دهندگان به پرسشنامه
۷۸	۲-۴) نمودار دایره ای برای وضعیت تأهل پاسخ دهندگان به پرسشنامه
۷۹	۳-۴) نمودار دایره ای برای تحصیلات پاسخ دهندگان به پرسشنامه
۸۰	۴-۴) نمودار دایره ای برای سابقه کار پاسخ دهندگان به پرسشنامه
۸۱	۵-۴) نمودار دایره ای برای سن پاسخ دهندگان به پرسشنامه
۸۲	۶-۴) نمودار میله ای برای سوال ۱
۸۳	۷-۴) نمودار میله ای برای سوال ۲
۸۴	۸-۴) نمودار میله ای برای سوال ۳
۸۵	۹-۴) نمودار میله ای برای سوال ۴
۸۶	۱۰-۴) نمودار میله ای برای سوال ۵
۸۷	۱۱-۴) نمودار میله ای برای سوال ۶
۸۸	۱۲-۴) نمودار میله ای برای سوال ۷
۸۹	۱۳-۴) نمودار میله ای برای سوال ۸
۹۰	۱۴-۴) نمودار میله ای برای سوال ۹
۹۱	۱۵-۴) نمودار میله ای برای سوال ۱۰
۹۲	۱۶-۴) نمودار میله ای برای سوال ۱۱
۹۳	۱۷-۴) نمودار میله ای برای سوال ۱۲
۹۴	۱۸-۴) نمودار میله ای برای سوال ۱۳
۹۵	۱۹-۴) نمودار میله ای برای سوال ۱۴
۹۶	۲۰-۴) نمودار میله ای برای سوال ۱۵
۹۷	۲۱-۴) نمودار میله ای برای سوال ۱۶
۹۸	۲۲-۴) نمودار میله ای برای سوال ۱۷
۹۹	۲۳-۴) نمودار میله ای برای سوال ۱۸
۱۰۰	۲۴-۴) نمودار میله ای برای سوال ۱۹
۱۰۱	۲۵-۴) نمودار میله ای برای سوال ۲۰
۱۰۲	۲۶-۴) نمودار میله ای برای سوال ۲۱
۱۰۳	۲۷-۴) نمودار میله ای برای سوال ۲۲
۱۰۴	۲۸-۴) نمودار میله ای برای سوال ۲۳
۱۰۵	۲۹-۴) نمودار میله ای برای سوال ۲۴
۱۰۶	۳۰-۴) نمودار میله ای برای سوال ۲۵
۱۰۷	۳۱-۴) نمودار میله ای برای سوال ۲۶
۱۰۸	۳۲-۴) نمودار میله ای برای سوال ۲۷
۱۰۹	۳۳-۴) نمودار میله ای برای سوال ۲۸
۱۱۰	۳۴-۴) نمودار میله ای برای سوال ۲۹
۱۱۱	۳۵-۴) نمودار میله ای برای سوال ۳۰

فصل اول

کلیات تحقیق

(۱-۱) مقدمه

تاریخ حسابداری و دفترداری به بیش از ۶۰۰۰ سال قبل برمی گردد. از لوحه های گلی تمدن- های بین النهرین تا سیستم های حسابداری سلسله «چو»^۱ در چین و از مدارک حسابداری دولت- های روم و یونان باستان تا نظام حسابداری تیول داری (اقطاعی)، همگی مبین وجود روش های متفاوت حسابداری بوده است که جهت هموار کردن و تسهیل عملکرد و کارکرد جوامع در آن دوره ها، مورد استفاده قرار گرفته است. بررسی سیر تطور حسابداری نشان دهنده این واقعیت است که بین تکامل حسابداری و تکامل جامعه ای که سیستم حسابداری در آن عمل می کند، رابطه تنگاتنگ و مستمری وجود دارد (باباجانی و فروغی، ۱۳۸۲).

حسابداری به شکل سنتی به این صورت تعریف شده است که تنها شامل معاملات اقتصادی باشد و به عبارتی تنها شامل رویدادهایی باشد که به صورت واحد پولی تعریف شود. در حالی که مبادلات اقتصادی تمرکز اصلی حسابداری هستند، نیاز رو به رشدی جهت شناسایی وقایع و رویدادهایی که مستعد اندازه گیری به واحد پولی نیستند، شروع شده است. این شکل بعضاً تابعی

^۱ Chou

است از توجه رو به افزون جامعه به اهداف اجتماعی در هر دو بخش دولتی و خصوصی (نیترو هوس^۱، ۱۹۸۱).

امروزه، مشکلات اجتماعی از جمله مسائلی است که مورد مناظرات سیاسی قرار گرفته و جستجو برای یافتن راه حل این مشکلات اهمیت ویژه ای پیدا کرده است. رشد و توسعه صنایع، کارخانه ها و واحدهای تجاری همگام با ایجاد و تکامل نهادهای اجتماعی، تحول در نقش اطلاعات، تحول در تشکیلات دولتی و سرانجام، تحول در اخلاق، بتدریج تعهدات و الزاماتی را به عهده واحدهای تجاری گذاشته که پیش از این تحولات، چنین تعهداتی به این شدت رسمی و قانونمند نشده بود. یکی از پیامدهای این رشد و توسعه صنعتی، ظهور پیوند اقتصاد با اخلاق و سیاست و تأثیر متقابل مسائل اقتصادی و اخلاقی و ارزشهای اجتماعی بر یکدیگر است. بدین ترتیب، مدیریت واحدهای تجاری دیگر صرفاً افزایش سودآوری یا تولید کالا را تنها هدف خویش ندانسته بلکه موضوعاتی دیگر همچون پرداخت حقوق عادلانه به کارگران، رعایت کیفیت و بهای تولیدات، آلودگی محیط زیست و سایر مسائل اخلاقی، سیاسی، نژادی و اجتماعی را نیز باید رعایت کنند. بنابراین واحدهای تجاری به جای داشتن عملکرد صرفاً اقتصادی، به صورت نهادهایی چند منظوره درآمدند.

از سوی دیگر تحت تأثیر این تحولات، چگونگی ارزیابی عملکرد و معیارهای آن دگرگون شده و از چارچوب تنگ و محدود اقتصادی فراتر رفته و معیارهای عملکرد اجتماعی که مبنای ارزیابی عواقب و تأثیرات اجتماعی واحدهای تجاری است، پدیدار شده است.

حسابداری اجتماعی پاسخی به این مشکلات می باشد که با در نظر گرفتن نتایج اجتماعی تصمیمات، هم چون اثرات اقتصادی آن ها، سعی در گسترش دامنه حسابداری سنتی داشته و

^۱ Nitter house

معیارهای جدیدی را برای تعریف اهداف اجتماعی و ارزیابی میزان پیشرفت در نیل به این اهداف می‌طلبد.

همچنین حسابداری اجتماعی سعی دارد تا تأثیرات متقابل عملکرد واحدهای تجاری و جامعه پیرامونش را شناسایی و برای تصمیم‌گیری صحیح‌تر استفاده‌کنندگان از صورتهای مالی گزارش‌کننده (خوش‌طینت، ۱۳۷۳).

۱-۲) بیان مسأله

در حال حاضر، مدیریت نه تنها در خصوص کارایی عملیات مؤسسه تحت تصدی خود مسئول می‌باشد، بلکه در مقابل هرآنچه که در مورد مشکلات بیشمار اجتماعی انجام می‌دهد نیز مسئول است. واحدهای اقتصادی ناگزیر از قبول مسئولیت‌های اجتماعی خود هستند؛ همچنان که در مورد مسئولیت‌های اقتصادی آنها نیز چنین است. تقریباً همگان قبول دارند که شرکتها باید از نظر اجتماعی مسئول کار خود باشند گو اینکه امکان دارد عنوان شود که چنین نظری صرفاً شکل تعمیم یافته این مرام پذیرفته شده جهانی است که افراد و گروهها باید تأثیر اعمال خود بر سایرین را در نظر داشته باشند. سنجش‌های سنتی عملکرد، منعکس شده در صورتحساب سود و زیان و ترازنامه برای نمایش آثار اجتماعی عملیات شرکتها ضعیف و ناتوان است و برای انعکاس چنین آثاری، حسابداری اجتماعی می‌تواند کمک شایانی محسوب گردد (راعی، ۱۳۸۳).

حرکت در مسیر مسئولیت‌های اجتماعی و زیست محیطی عاملی ضروری و حیاتی است که به تداوم فعالیت سازمان در بلند مدت منجر می‌گردد. منظور از مسئولیت‌های اجتماعی سازمان، پیوستگی و اتحاد میان فعالیتها و ارزشهای سازمان به گونه‌ای است که منافع کلیه ذی‌نفعان شامل سهامداران، مشتریان، کارکنان، سرمایه‌گذاران و عموم جامعه، در سیاست‌ها و عملکرد سازمان منعکس گردد. به عبارت دیگر سازمان باید همواره خود را جزئی از اجتماع بداند و نسبت به

جامعه احساس مسئولیت داشته باشد و در جهت بهبود رفاه عمومی به گونه ای مستقل از منافع مستقیم شرکت، تلاش کند. ابزار آگاه سازی جامعه از انجام مسئولیت های اجتماعی سازمان، گزارشگری اجتماعی سازمان است.

گزارشگری اجتماعی، فرایند انتقال اطلاعات مرتبط با تأثیرات اجتماعی و زیست محیطی عملکرد اقتصادی سازمان به جامعه است. گسترش مسئولیت پذیری سازمان بر این موضوع دلالت دارد که مسئولیت سازمان از آنچه در گذشته بوده، یعنی فراهم کردن پول برای سهامداران فراتر رفته است (فروغی و همکاران، ۱۳۸۷).

در حال حاضر کیفیت گزارشگری اجتماعی شرکت ها بسیار ضعیف و اغلب این گزارش ها ناقص و ناکارآمد است، به طوری که مسئولیت اجتماعی شرکت ها را بطور دقیق و مناسب مشخص نمی کند. شاید دلیل این امر آن باشد که این موضوع در ایران امری تقریباً جدید و ناشناخته است و لذا الزامات قانونی در این زمینه وجود ندارد.

در این پایان نامه سعی شده است که موضوع گزارشگری اجتماعی بصورتی واضح و روشن تعریف شود و از طریق نظر سنجی از اعضای انجمن حسابداران خبره ایران میزان ضرورت این افشاء مورد بررسی قرار گیرد.

۱-۳) اهمیت و ضرورت تحقیق

تئوری های مطرح در مورد مسئولیت اجتماعی شرکت ها (تئوری مشروعیت^۱، تئوری گروههای ذی نفع^۲، تئوری اقتصاد سیاسی^۳)، همگی بیانگر این مطلب هستند که مدیران به دلایل مختلفی همچون کسب مشروعیت سازمانی و یا فشار گروههای ذی نفع مایل به افشاء اطلاعات

^۱ Legitimacy theory

^۲ Stakeholders Theory

^۳ Political Economy Theory

اجتماعی سازمان هستند ولی در تئوری اقتصاد سیاسی اعتقاد بر لزوم تدوین قوانین و استانداردهایی در این زمینه است. کشورهایی همچون انگلستان، آمریکا و استرالیا که در تحقق مسئولیت اجتماعی سازمان ها پیشگام بوده اند، در این عرصه نیز دست به اقدام زده و استانداردها و قوانینی تدوین نموده اند ولی در ایران با وجود اینکه طبق بند "ز" بیابیه مفاهیم نظری گزارشگری مالی، جامعه و نیازهای اطلاعاتی آنها مد نظر قرار گرفته است، عملاً در جهت رفع این نیاز اطلاعاتی اقدامی صورت نگرفته است (فروغی و همکاران، ۱۳۸۷).

با توجه به اینکه در مورد این موضوع در کشور ما کار چندانی صورت نگرفته است، هدف اساسی تحقیق همانطور که قبلاً هم عنوان شد، اولاً معرفی و شناساندن حسابداری اجتماعی جهت آشنایی و استفاده علاقه مندان و ثانیاً میزان ضرورت افشاء آن از دیدگاه انجمن حسابداران خبره است.

اجرای این تحقیق از این نظر ضروری به نظر می رسد که اولاً مفاهیم حسابداری اجتماعی، بدلیل جدید بودنش در ایران، تقریباً ناشناخته است و معرفی آن می تواند زمینه ساز آغاز تحقیقات دیگری در این مورد و همچنین اتخاذ سیاست های مناسب توسط مراجع ذیصلاح، جهت آماده کردن بستر اجرای حسابداری اجتماعی در ایران باشد.

در ثانی اگر به این نتیجه برسیم که افشای این اطلاعات ضرورت دارد باید فکری به حال اجرای عملی آن در کشور نموده و شرکت ها را از طریق مراجع قانونی نظیر سازمان حسابرسی یا بورس و اوراق بهادار تهران، مجاب به تهیه و گزارش این نوع اطلاعات در کنار اطلاعات مالی نمود.

۴-۱) اهداف تحقیق

آنچه در این تحقیق مد نظر قرار گرفته این است که ضمن معرفی و شناساندن حسابداری اجتماعی، گرایش انجمن حسابداران خبره ایران در خصوص جنبه های گوناگون حسابداری

اجتماعی مورد بررسی قرار گیرد. اعضای انجمن حسابداران خبره به عنوان اشخاصی حرفه ای که خود نیز بخشی از ذینفعان اطلاعات اجتماعی را تشکیل می دهند، گروهی مناسب جهت پاسخگویی به بیان درجه اهمیت ارائه اطلاعات حسابداری اجتماعی به شمار می آیند. لذا با انجام این تحقیق ضرورت ایجاد قوانینی الزام آور در جهت افشاء اطلاعات اجتماعی از دیدگاه انجمن حسابداران خبره ایران و در نتیجه نوعی هماهنگی و همسانی رویه، مورد بررسی قرار گرفته است.

۱-۵) پرسش تحقیق

پرسش تحقیق جهت تعیین میزان ضرورت افشاء اطلاعات حسابداری اجتماعی به صورت زیر مطرح می گردد:

پرسش اصلی تحقیق: افشای اطلاعات حسابداری اجتماعی، از نظر حسابداران خبره ایران، چه میزان ضرورت دارد؟

جهت پاسخ به پرسش این تحقیق، اطلاعات حسابداری اجتماعی به دو بخش منافع اجتماعی و هزینه های اجتماعی تقسیم بندی شد و در نتیجه پرسش های فرعی تحقیق بصورت زیر مطرح گردیدند:

- پرسش فرعی (۱) افشای اطلاعات حسابداری منافع اجتماعی، از نظر حسابداران خبره ایران، چه میزان ضرورت دارد؟
- پرسش فرعی (۲) افشای اطلاعات حسابداری هزینه های اجتماعی، از نظر حسابداران خبره ایران، چه میزان ضرورت دارد؟

۱-۶) تعریف مفاهیم و واژگان تخصصی

۱-۶-۱) حسابداری اجتماعی^۱

حسابداری اجتماعی را می توان در ارتباط با اطلاعات منتشره به وسیله یک سازمان (شرکت) که به طرفهای ذی نفع امکان می دهد تا عملکرد سازمان (شرکت) را در مواجهه با مسائل اجتماعی (مثبت یا منفی) ارزیابی کنند، تعریف کرد.

حسابداری اجتماعی فرآیند گردآوری، اندازه گیری و گزارش معاملات و تاثیرات متقابل این معاملات بین واحدهای تجاری و جامعه پیرامون آن است که از طریق اندازه گیری و گزارشگری تاثیرات متقابل واحد تجاری و جامعه پیرامونش، ارزیابی از توان ایفاء تعهدات اجتماعی را امکان پذیر می سازد (جعفری، ۱۳۷۲).

۱-۶-۲) ذینفعان^۲

انسف^۳ (۱۹۶۰)، اولین بار واژه "تئوری ذی نفعان" را به کار برد، وی این واژه را بدین صورت تعریف کرد: (ادبایو^۴، ۲۰۰۰)

"ذی نفعان یک شرکت شامل سهامداران، اعتباردهندگان، کارکنان، مشتریان، تأمین کنندگان، گروه هایی دارای منافع عمومی و گروه های دولتی هستند"

فریمن^۵ (۱۹۸۴)، یک ذی نفع را به عنوان هر گروه یا فردی تعریف کرد که می تواند بوسیله

رسیدن شرکت به اهدافش تحت تاثیر قرار گرفته شود (ادبایو، ۲۰۰۰).

^۱ Social Accounting

^۲ Stakeholders

^۳ Anseff

^۴ Adebayo

^۵ Freeman